

медіації на професійних засадах та запроваджував би інститут медіації в суспільстві, поширював практику мирного вирішення спорів позасудовими методами та забезпечував би збалансовані взаємовідносини між інститутом медіації та судовою системою⁴⁷².

ПРАВОВИЙ ВПЛИВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ ПРАВОВОЇ ПОВЕДІНКИ

*Череватова Тетяна Вадимівна,
викладач кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Основоположним елементом в механізмі сучасної демократичної, правової держави є людина та рівень її правосвідомості. Тож, варто розуміти значення соціально-правових механізмів впливу на загальну людську поведінку у суспільстві.

Загальновизнаним в літературі є визначення правового впливу, як взятого у єдності та різноманітті весь процес впливу права на суспільне життя, свідомість та поведінку людей за допомогою правових і неправових засобів.

Правовий вплив може здійснюватися не лише за допомогою норм права, але й іншими соціальними засобами і формами впливу на поведінку суб'єктів. Правовий вплив здійснюється, також, за допомогою юридичних та неюридичних засобів.

Правовий вплив на людину може здійснюватися на інформаційній та ціннісно-орієнтаційній формах. Інформаційна форма передбачає доведення до відома учасників позиції, яку займає держава стосовно дозволеної, необхідної або забороненої поведінки за допомогою правових норм. Ціннісно-орієнтаційна форма полягає у засвоєнні суспільством його цінностей, що напрацьовані людством і переходять з покоління в покоління за допомогою права.

⁴⁷² Проект Закону Про медіацію №2480 від 27.03.2015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54558.

Правовий вплив багато в чому зводиться до інформативної та виховної ролі права. Важливе значення для їх посилення має правова освіта населення.

Івановський Д.В. зазначає, що впроваджуючи у внутрішній світ особи позиції держави про дозволена та необхідну моделі правомірної поведінки, виховуючи повагу до права, надаючи інформацію про правові орієнтири та інші правові цінності, право здатне впливати на поведінку людини. У цьому сенсі право стає «духом», який бере участь у внутрішніх психологічних процесах особи, зокрема: виправляє деформацію правосвідомості, зменшує правовий інфантилізм, дилетантизм, ідеалізм, нігілізм. Наслідком такого впливу є прояв правомірної поведінки у суспільстві.⁴⁷³

Ю. М. Оборотов звертає увагу, що традиційно проводять межу між дією права у вигляді правового впливу та правового регулювання. При цьому правовий вплив розглядається як ціннісно-орієнтований вплив права на свідомість і поведінку людей⁴⁷⁴

Правовий вплив, виступаючи як частина механізму соціального регулювання суспільних відносин є одним із важливих факторів формування правової свідомості населення.

Орлова О.О. зазначає, що попри різні словесні формулювання визначення поняття «правосвідомість», які пропонують науковці, зміст загальнотеоретичної категорії по суті зводиться до оцінки права та інших правових явищ через систему ідей, теорій, емоцій, почуттів тощо.⁴⁷⁵

Залежно від характеру впливу на правосвідомість індивідів, соціальних груп, суспільства, способи такого впливу варто поділяти на «примусові», тобто за рахунок тиску з боку державних органів та громадськості, і «добровільні», за рахунок соціалізації суб'єктів та використання механізму стимулювання. До

⁴⁷³ Івановський Д.В. Правовий вплив на свідомість як чинник формування правомірної поведінки. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані* : монографія / за ред. О. В. Козаченка, Є. Л. Стрельцова; МОН України, НУ «ОЮА», Каф.крим. права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін-т. права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукр. Асоціація крим. права» . Миколаїв : Іліон, 2016. С. 609.

⁴⁷⁴ *Общетеоретическая юриспруденция: учебный курс: учебник/* [Ю. Н. Оборотов и др.; под ред. Ю. Н. Оборотова]; Нац. ун-т. «Одес. юрид. акад.». О.: Фенікс, 2011. С.187-188.

⁴⁷⁵ *Теорія держави і права* : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. – 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016 ; Ліра ЛТД. –С. 367.

«примусових» способів формування правосвідомості з боку держави належать закріплені в законах міри відповідальності (цивільно-правова, адміністративна, кримінальна) за порушення норм правової поведінки чи вчинення деліктів (обмеження у праві), а також механізми протидії їх негативним проявам.

Правова норма може виступати як спосіб формування правосвідомості у декількох аспектах. З одного боку, захисні норми права визначають умови застосування до порушників заходів державно-владного (примусового) характеру, і виступають як примус до волі суб'єктів права, а з іншого – виконують регулятивну та пізнавальну функцію, встановлюють види протиправної поведінки, а завдяки формальній визначеності доводить їх до населення (виступає в ролі засобу формування колективної правосвідомості через відображення у свідомості дозволеної і забороненої міри поведінки та є першоджерелом знань про об'єктивне юридичне право).⁴⁷⁶

Сидоренко О.М. зазначає, що законодавчі органи держави в процесі законотворчості мають враховувати стан суспільної моралі, моральну культуру населення. Адже моральні основи є важливою складовою права, так як закони правової, соціальної, демократичної держави повинні бути справедливими та гуманними. Велику моральну цінність являють собою основні права людини – юридичний вираз її свободи та гідності. Моральні основи сучасного українського законодавства припускають таку його побудову⁴⁷⁷

На думку Романова А.С. правомірна поведінка людини є взагалі метою дії природного і позитивного права, а тому сприяє не лише втіленню в життя режиму законності, а й природно-правовій гармонізації суспільства, адже це наймасовіше суспільне явище.⁴⁷⁸

⁴⁷⁶ Муж В.В., Гарасимів Т.З., Юридичні методи формування правової свідомості. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 825. С. 172-178.

⁴⁷⁷ Сидоренко О.М. Право та мораль як основні способи правового впливу на поведінку суб'єктів. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані* : монографія / за ред. О. В. Козаченка, Є. Л. Стрельцова; МОН України, НУ «ОЮА», Каф.крим. права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін-т. права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукр. Асоціація крим. права» . Миколаїв : Іліон, 2016. С.414.

⁴⁷⁸ Романова А.С. Позитивна правова активність людини у природно-правовому просторі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2016. С. 324.

Отже, правосвідомість людини формується на основі зовнішніх і внутрішніх чинників. Правовий вплив, за допомогою юридичних та неюридичних засобів впливає на свідомість індивідів та формує певні ціннісні орієнтири, що безпосередньо мають позитивний вплив на поведінку людини в соціумі.

ГАРАНТІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Чудик-Білоусова Надія Іванівна,
кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри трудового,
земельного та господарського права
Хмельницького університету управління та права*

Виконання повноважень у сфері соціального забезпечення та гарантування надання окремих його видів особам, що його потребують забезпечується шляхом використання коштів місцевого бюджету. Функції реалізації соціальної політики покладаються на відповідний структурний підрозділ або на відповідального працівника виконавчого органу територіальної громади (далі - ОТГ). Певними повноваженнями наділений і староста, який повинен сприяти у забезпеченні прав тих, які потребує соціального забезпечення, зокрема і за рахунок коштів ОТГ.

ОТГ бере участь: у формуванні та реалізації державної політики у сфері виконанні загальнодержавних, регіональних та інших програм соціальної підтримки сімей (ст.ст. 3, 12 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»), зайнятості населення; реалізації територіальних (місцевих) програм зайнятості (ст. ст.17, 18,19 Закону), визначенні видів та організації громадських робіт, зважаючи на потреби ОТГ (ст. 31 Закону України «Про зайнятість»); створенні за необхідності спеціальних робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю (ст. 17 Закону «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»); надання інформації